

Pripravila:
Ivanka Učakar

ZOFKA KVEDER

prva samosvoja slovenska pisateljica
in pionirka emancipacije žensk

22. april 1878 – 21. november 1926

Na Kolodvorski ulici 6 (nekdanj 22) v Ljubljani, na pol poti med železniško postajo in zgradbo RTV Slovenija, stoji visoka, slabo vzdrževana zgradba. Ob vhodu se oko ustavi na spominski plošči »Spominu ...« Tu se je torej rodila Zofka Kveder! Pisateljica, pesnica, dramatičarka, novinarka, urednica, borka za enakopravnost žensk, borka proti nasilju in socialnim krivicam. Zofka, v današnji terminologiji pisateljica – nomadka, se je rodila v ulici, ki vodi proti postaji, na vlak, v svet. Res je že kot otrok zapustila Ljubljano in se s starši preselila na podeželje, v Loški Potok, v enega najbolj zapuščenih koščkov naše dežele, med gozdove, kjer poti vodijo na Hrvaško; se za kratek čas vrnila v Ljubljano v šolo k uršulinkam, spet domov pomagat očetu v trgovini in gostilni – vse po volji drugih. Dozorelo je v njej, odslej bom sama odločala, sama izbirala svojo pot – pisala bom, samostojna bom, ne bom več prenašala družinskega nasilja. Osemnajstletna je pretrgala vse stike s staršema, se kot administratorica zaposlila v odvetniški pisarni v Ljubljani, brala, pisala, pošiljala prispevke revijam in iskala pot v svet kulture. Želela si je na univerzo, a so ji bila vrata tja kot ženski brez gimnazije odprta le v Švici. Preko Trsta, kjer je nekaj časa delala v uredništvu prvega ženskega časopisa *Slovenka*, je odšla v Bern, bila sprejeta na študij. Pa zaradi finčnih razmer opustila obisk predavanj, nadaljevala svoje potovanje po Evropi v München in Prago. Govorila in pisala slovensko, nemško, hrvaško. Kljub stiskam optimistično zrla v svet, se zaljubila, rodila hčerko, objavila prvo knjigo. Pot zaključila v Zagrebu, kamor sta se z možem Vladimirjem Jelovškom, po narodnosti Hrvatom, preselila, ko je končal študij medicine. Pot da, potovanj ne. Vzdrževala je stike s kulturniki Srednje Evrope in Balkana, potovala kot raziskovalka ob pripravi na pisanje, potovala za veselje in proti koncu življenja je potovala, da bi si povrnila zdravje. Tudi čas tistega zadnjega potovanja v neznanu onkraj je izbrala sama.

»Naša Zofka« se je rodila v hiši, ki je stala v neposredni bližini današnje RTV, osrednje medijske hiše, ki nas informira, zabava, prepričuje, kultivira. Tudi Zofka je bila človek medijev, zavedala se je pomena pisanja, objavljanja, predavanj v vseh jezikih, ki jih je znala, v vseh okoljih, kjer je živela. Kot pisateljica je iskala poti za objavo tako v revijah kot knjigah. Svoja stališča je širila kot govornica v društvih, npr. leta 1901 na ustanovnem večeru *Splošnega ženskega društva*. Kot urednici ji ni bilo zamalo brezplačnik *Domači prijatelj*, namenjen reklamam, spremeniti v literarno glasilo, ki je prišlo skoraj v vsako slovensko hišo na podeželju. V njem so objavljali Ivan Cankar, Anton Aškerc, Vida Jeraj. Njena *Listnica uredništva* – rubrika z nasveti dopisovalcem – je postala mentorska kovnica mladih pisateljev. S svojimi komentarji je za pisanje opogumila tudi Franceta Bevka in Prežihovega Voranca. Kot novinarka je pisala o kulturnih dogodkih v sobotni prilogi za ženske *Frauenzeitung* nemškega časopisa *Agrarmer Tagblatt*. Prijateljske stike z ženskami podobnih pogledov po vsej Evropi je vzdrževala z nešteti pismi. Sodobnice so občudovalle njeno odločnost, drznost, pogum in iskreno zanimanje za probleme žensk različnih starosti in stanov. Če bi že obstajal svetovni splet in družabna omrežja, bi zagotovo imela svojo spletno stran in mnogo FB prijateljev, pisala bi bloge.

Rodila se je leta 1878, istega leta kot Oton Župančič, dve leti kasneje kot Ivan Cankar in Dragotin Kette, eno leto pred Josipom Murnom ... Istega leta sta se rodili tudi mladinska pisateljica in pesnica Ljudmila Prunk – Utva in religiozna pesnica Ivana Kremžar (tudi mati Elizabeta).

Zakaj neki nam moška imena zvenijo bolj znano kot ženska?

Rodila se je 22. aprila, na predvečer /sedanjega/ svetovnega dne knjige in avtorskih pravic. Ona, ki je širila bralno kulturo kot urednica *Domačega prijatelja* v Sloveniji in njenega hrvaškega dvojčka *Sijelo*, kasneje celo kot ustanoviteljica revije *Ženski svijet*. Ona, ki se je zavedala tudi pomena avtorskih pravic, saj je živela od honorarjev za objavljena dela, saj je pisala v treh jezikih, da je preživela. Do honorarjev je pomagala tudi znancem in prijateljem. Slovence je prevajala v hrvaščino in nemščino, povezovala je dramatike in gledališnike: Cankarjeva drama *Za narodov blagor* je bila po njeni zaslugi prej uprizorjena (in honorirana) v Pragi kot Ljubljani.

K svetovni zakladnici knjig je prispevala pripovedno prozo in dramatiko, ki je povezana z ženskami in njihovimi usodami, ki je socialna kritika vaškega in mestnega življenja revnih.

Več podatkov o njeni življenjski poti in ustvarjalnosti najdeš na spletnih straneh Wikipedie:

- slovenska: http://sl.wikipedia.org/wiki/Zofka_Kveder
- češka: http://cs.wikipedia.org/wiki/Zofka_Kveder
- nemška: http://de.wikipedia.org/wiki/Zofka_Kveder
- angleška: http://en.wikipedia.org/wiki/Zofka_Kveder

So vsi članki enako dolgi? Prinašajo enake informacije?

Wikimedia prinaša slikovno gradivo:

http://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Zofka_Kveder

Wikisource prinaša izvorna besedila avtorja:

http://sl.wikisource.org/wiki/Zofka_Kveder

http://lit.ijs.si/kveder_amerikanci.html

Literatura:

1. Kveder, Zofka: *Vladka, Mitka, Mirica*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1978.
2. Mihurko Poniž, Katja: *Drzno drugačna: Zofka Kveder in podobe ženskosti*. Ljubljana: Delta, 2003.
3. *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Zbrale in uredile: Alenka Selih, Milica Antič Gaber, Alenka Puhar, Tanja Renner, Rapa Šuklje in Marta Verginella. Ljubljana: Tuma: SAZU, 2007, 2012.